

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут права та безпеки

Кафедра державно-правових дисциплін

Кафедра міжнародного та конституційного права

Кафедра трудового, земельного та господарського права

Всеукраїнська наукова конференція
«Державно-правові засади формування
безпекового середовища в Україні: сучасні виклики»

15 грудня 2023 р.

м.Одеса

УДК 342.41(477)
А437

Рекомендовано до друку
кафедрою державно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 12 грудня 2023 року)

Відповідальний за випуск Скриль С.А., завідувач кафедри державно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ :

Швець Д.В., ректор ОДУВС, д.ю.н., доцент, полковник поліції;

Корнієнко М.В., проректор ОДУВС, д.ю.н, професор, полковник поліції;

Бабенко А.М., директор інституту права та безпеки ОДУВС, д.ю.н., професор;

Дришлюк В.І., завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Скриль С.А., завідувач кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Юрченко М.М., завідувач кафедри конституційного та міжнародного права ОДУВС, к.політ.н., доцент;

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, к.ю.н.;

Балтаджи П.М., професор кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент.;

Суханова Д.С., доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Шаповалова І.О., доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., с.н.с.

Всеукраїнська наукова конференція «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 15 грудня 2023 р. / Редкол. **Швець Д.В.**, ректор ОДУВС, д.ю.н., доцент; **Корнієнко М.В.**, проректор ОДУВС, д.ю.н., професор; **Бабенко А.М.**, директор інституту права та безпеки ОДУВС, д.ю.н., професор; **Дришлюк В.І.**, завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права ОДУВС, к.ю.н., доцент; **Скриль С.А.**, завідувач кафедри державно-правових дисциплін, к.ю.н., доцент; **Юрченко М.М.**, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права ОДУВС, к.політ.н, доцент; **Домброван Н.В.**, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, к.ю.н.; **Балтаджи П.М.**, професор кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент.; **Суханова Д.С.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент; **Шаповалова І.О.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., с.н.с.; **Грігорова Г.Л.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н.

– Одеса, ОДУВС, 2023. – 119 с.

Збірник містить матеріали доповідей Всеукраїнської наукової конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 15 грудня 2023 р.

Збірник може бути використаний перемінним складом юридичних закладів освіти, науковцями, практичними працівниками. Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

© ОДУВС, 2023

ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

*Ярмакі В. Х., к.ю.н, доцент, доцент
кафедри конституційного та
міжнародного права інституту права
та безпеки Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Слід зазначити, що поява галузевих принципів міжнародного гуманітарного права була викликана об'єктивною необхідністю узагальнити як принципи те, що сформувалося у виді окремих правил і понять. Принципи об'єктивно необхідні для функціонування даної

системи відносин і норм, вони історично розвивалися разом з цією системою. Думок відносно змісту принципів міжнародного гуманітарного права досить багато. Безумовно, галузеві принципи міжнародного гуманітарного права повинні відповідати основним принципам міжнародного права і розвивати їх, система принципів також доповнюється змістом загальних принципів права. Крім того, нові тенденції в міжнародних відносинах вносять корективи в зміст міжнародного гуманітарного права.

Наука міжнародного права не розробила єдиної концепції про принципи міжнародного гуманітарного права. У юристів немає єдності щодо поняття, класифікації, формулювання цих принципів.

Принципи міжнародного гуманітарного права мають різний характер – від найзагальніших до конкретних, що стосуються окремих його інститутів. З огляду на це в доктрині існує велика кількість поглядів на загальну кількість та класифікацію таких принципів. Для навчальних цілей найбільш вдалою нам видається класифікація принципів міжнародного гуманітарного права, що запропонували Р. Кольб та Р. Хайд [1, р. 43-50].

У найзагальнішому плані зміст усіх норм міжнародного гуманітарного права може розглядатися як компроміс між двома основоположними, проте різноспрямованими принципами: принципом гуманності та принципом військової необхідності.

Л.Д. Тимченко виділяє як принципи права збройних конфліктів поряд з основними принципами міжнародного права галузеві принципи: гуманність; обмеження засобів і методів ведення війни; захист прав учасників збройних конфліктів і цивільного населення; повага нейтралітету [2, с. 480].

Представляється, що найбільш складна і розгалужена систему принципів, яка поєднує їх у три групи: основні, загальні і принципи, якими повинні керуватися воюючі стосовно жертв збройних конфліктів:

1. Вступні положення, що включають «Обмовку Мартенса» і формулювання про те, що «застосування гуманітарного права не стосується правового статусу сторін, що знаходяться в конфлікті».

2. Основні принципи (є базою для загальних принципів):

- «Принцип Права Гуманності» (військова необхідність повинна узгоджуватися з повагою до людини);
- принцип права війни (міжнародного гуманітарного права) – воюючі «не повинні наносити своєму супротивнику збиток, нерозмірний з метою війни, яка полягає в знищенні чи ослабленні військової могутності супротивника»;
- принцип Женевського права: «особи, виведені з ладу, а також ті, хто не бере участі безпосередньо в бойових діях, мають право на повагу, захист і гуманне поводження»;

- принцип Гаазького права: «Право сторін, що знаходяться в конфлікті, вибирати методи або засоби ведення воєнних дій не є необмеженим».

3. Загальні принципи:

- принцип недоторканності (кожний має право на повагу до життя, фізичну і психічну недоторканність, на повагу усього, що є невід'ємною частиною його особистості);
- неприпустимість дискримінації (поводження з усіма людьми не повинне мати розходжень, заснованих на ознаках раси, статі, національності, мови, соціального походження, матеріального становища, політичних, філософських, релігійних переконань або яких-небудь інших подібних критеріїв);
- принцип безпеки (кожний має право на особисту безпеку).

4. Принципи, що відносяться до жертв конфліктів (Женевське право):

- принцип нейтральності (гуманітарна допомога ніколи не є втручанням у конфлікт);
- принцип нормальності (в осіб, що знаходяться під захистом, повинна бути можливість вести нормальне життя);
- принцип захисту (держава повинна як на національному, так і на міжнародному рівні забезпечити захист осіб, що опинилися в її владі).

5. Принципи, що відносяться до права війни:

- принцип обмеження по особам (цивільне населення й окремі цивільні особи користуються загальним захистом від небезпек, що виникають у зв'язку з воєнними операціями);
- принцип обмеження по об'єктах (напади повинні бути строго обмежені військовими об'єктами);
- принцип обмеження по засобах і методах ведення воєнних дій (забороняється використовувати проти будь-кого зброю або методи ведення воєнних дій, здатні заподіяти зайву шкоду або надмірні страждання).

Аналіз думок фахівців у відношенні переліку принципів міжнародного гуманітарного права дозволяє виділити серед найбільш значущих і визнаних наступні галузеві принципи:

1. Принцип гуманності – основоположний принцип.

2. Принцип захисту цивільного населення й об'єктів, жертв війни.

3. Принцип обмеження засобів і методів ведення війни.

4. Принцип поваги прав людини.

5. Принцип не заподіяння зайвих страждань.

6. Принцип відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права.

Зазначені принципи засновані не на окремому джерелі міжнародного права, а на міжнародних договорах, звичаях або загальних принципах міжнародного права, та регулюють різні сфери міжнародного гуманітарного права. З одного боку, вони, як правило,

впливають з існуючих міжнародно-правових норм, оскільки відображають сутність і значення цих норм, а з іншого - впливають на існуючі норми, підтримують ці норми та допомагають визначити їх зміст, що є важливим, насамперед, у разі їх тлумачення [3, с. 24].

Список використаних джерел:

1. Kolb R. An Introduction to the International Law of Armed Conflicts / R. Kolb, R. Hyde. Oxford; Portland Oregon, Hart Publishing, 2008. 140 p.
2. Тимченко Л.Д. Міжнародне право. Х., Університет внутрішніх справ, 1999. 528 с.
3. Базов В.П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права автореф. дис. ... док. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021. 43 с. URL: <https://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/32013.pdf> 512 с. (дата звернення 10.04.2022).